[2019] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 335

ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌੜ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਸ਼ੇਖਰ, ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਤਿਵਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 838)

ਮਈ 06, 2019

[ਆਰ. ਭਾਨੂਮਤੀ ਅਤੇ ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈਡੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956: ਧਾਰਾਵਾਂ 6, 13- ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ- ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ - ਵਿਚਾਰਯੋਗਤਾ- ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪਿਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ- ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੇ ਚਾਚਾ ਅਤੇ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਕਿ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਿਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ - ਪਿਤਾ ਇਕਲੌਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਬੱਚਾ ਅਟੱਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਗਿਆ - ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ - ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਸਟਡੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੱਚਾ ਹੈ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਭਾਵ $1\,^{1}/_{2}$ ਸਾਲ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ- ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ

ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੱਚਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

335

XXXXXX

ਰਿੱਟ: ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ - ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ - ਕਿਹਾ ਕਿ: ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪਾਤਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ- ਰਿੱਟ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਿੱਟ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਉਪਾਅ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ- ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਸਾਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਕਿ : ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪਾਤਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਦੇਣ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 13] [347-F- G; 348-A]

1.2 ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿੱਟ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਉਪਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਮ ਉਪਾਅ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਿੱਟ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 18] [350-C-F]

XXXXXX

1.3 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਉਪਾਅ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ। ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਹਨ ਜੋ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਹੈ। ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ। ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਅਸਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 19] [350-F-H; 351-A]

2.1 ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਲਈ ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚਾ 1 ½ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹਾਂ

ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਿਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 20] [351-D-F]

2. 2 ਅਦਾਲਤ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਰਵਉੱਚ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਬਾਲ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਆਰਾਮ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25, 26] [353-ਈ-ਐਫ; G]

XXXXXX

2. 3 ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਪਿਤਾ ਇਕਲੌਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਜੋ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ- ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ Z ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੱਚਾ S ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ, ਮਾਂ Z ਨੂੰ ਸਟੇਜ 3/4 ਛਾਤੀ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। Z ਨੇ 14-08-2017 ਨੂੰ ਬੱਚੇ S ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। 29-11-2017 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਝੁਲਸਣ ਨਾਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ

ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਤਪਦਿਕ ਮੈਨਿਨਜਾਈਟਿਸ ਅਤੇ ਪਲਮੋਨਰੀ ਟੀਬੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ Z ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਿਆ। 29-11-2017 ਤੋਂ ਜੂਨ 2018 ਤੱਕ, Z ਅਤੇ S ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਰਹੇ। Z ਦੀ ਮੌਤ 17-10-2018 ਨੂੰ ਹੋਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪੁਣੇ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚਾ S ਅਟੱਲ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਿਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ। [ਪੈਰਾ 31 ਅਤੇ 32] [357-ਡੀ-ਈ; F-G; 358-A-C]

2.4 ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਔਰਤ ਸਹਾਇਤਾ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 34] [358-F-H]

XXXXXX

ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌੜ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਵਾਰੀ 339

2. 5 ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ $1\frac{1}{2}$ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਸਟਡੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਭਾਵ $1\frac{1}{2}$ ਸਾਲ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸਬੰਧ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। [ਪੈਰਾ 35] [359-A-D]

2.6 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਪਰ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੱਚਾ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-

ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 36, 37] [359-D-E; 360- A]

XXXXXX

ਡਾਕਟਰ ਵੀਨਾ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕਪੂਰ (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 92; ਸਰਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸ਼ਰਮਾ (2000) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 14; [2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 915; ਜੀ. ਈਵਾ ਮੈਰੀ ਏਲੇਜ਼ਾਬਾਥ ਬਨਾਮ ਜੈਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2005 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Mad. 472: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2005 Mad. 452; ਐਲ. ਚੰਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੈਂਕਟ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਏ.ਪੀ. 80: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਏ.ਪੀ. 1; ਰਵੀ ਕਾਂਤ ਕੇਸ਼ਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 1992 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ All 548: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 All 230;ਸੂਰੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਅਬਦੁਲ ਖਾਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ 2017 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Kar. 4935;ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2013 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ 23045: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2013 Cal. 213; ਆਰ. ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਏ. ਕਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਨੂ/ਟੀ.ਐਨ./8529/2006; ਅਤਹਰ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਸਈਦ ਸਿਰਾਜ ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 654: [2010] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 49;ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਭੀ ਜੀਤ ਕੁੰਡੂ (2008) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 413: [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1111; ਕੀਰਤੀ ਕੁਮਾਰ ਮਾਹੇ ਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਕਰੁਣਾ ਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 573; ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 42: [2008] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 396; ਬੇਬੀ ਸਰੋਜਮ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਵਿਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨਾਇਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1992 ਕੇਰ

277;ਅਭਿਮਨਿਊ ਪੋਰੀਆ ਬਨਾਮ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੇਲ 6661: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2018 ਡੇਲ 127;ਏ.ਵੀ. ਵੈਂਕਟ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਈਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਏ. ਸੱਤਿਆਕੁਮਾਰ 1978 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Kar. 241: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1978 ਕਰ 220;ਗੋਹਰ ਬੇਗਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗੀ @ ਨਜ਼ਮਾ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 93: [1960] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 597; ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੰਜੂ ਮਾਲਿਨੀ ਸ਼ੇਸ਼ਾਚਲਮ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ. ਸ਼ੇਸ਼ਾਚਲਮ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਥਿਰੂਗਨਾਨਮ ਪੁੱਤਰ ਥਿਵੂਗਨਾਨਮ ਅਤੇ ਹੋਰ 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Kar. 621; ਅਮੋਲ ਰਮੇਸ਼ ਪਵਾਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2014 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Bom. 280;ਮਾਰਗਰੇਟ ਮਾਰੀਆ ਪਲਪਰਮਪਿਲਨੀ ਫੇਲਡਮੈਨ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਚਾਕੋ ਪਲਪਰਮਪਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਕੇਰ 1 (ਐਫ.ਬੀ.) ; ਕੈਪਟਨ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਸੋਮਲ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸੋਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 277; ਸਈਦ ਸਲੀਮੁਦੀਨ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਰੁਖਸਾਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 247; ਨਿਰਮਲ ਜੀਤ ਕੌਰ (2) ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 364 : [2005] 5 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 514;ਸੂਰਿਆ ਵਡਨਨ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 450: [2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 903; ਰੁਚਿਕਾ ਅੱਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 764; ਕਨਿਕਾ ਗੋਇਲ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 578; ਰਾਜੀਵ ਭਾਟੀਆ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 525: [1999] 2 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280; ਰੁਚੀ ਮਾਜੂ ਬਨਾਮ ਸੰਜੀਵ ਮਾਜੂ (2011) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 479: [2011] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 674; ਨਿਤਿਆ ਆਨੰਦ ਰਾਘਵਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2017) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 454: [2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 281; ਲਹਿਰੀ ਸਖਾ ਮੁਰੀ ਬਨਾਮ ਸੋਭਾਨ ਕੋਡਾਲੀ 2019 (5) ਸਕੇਲ 97; ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ ਬਨਾਮ ਅਭਿਜੀਤ ਕੁੰਡੂ, (2008) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 413: [2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1111; ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ ਬਨਾਮ ਜੈਕਬ ਏ ਚੱਕਰਮੱਕਲ, (1973) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 840: [1973] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 918 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

XXXXXX

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
(1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 92	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
[2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 915	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2005 Mad. 452	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਏ.ਪੀ. 1	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993All 230	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2013 Cal. 213	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
[2010] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 49	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
[2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1111	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
(1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 573	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6

[2008] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 396	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1992 Ker 277	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2018 ਡੇਲ 127	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1978 Kar 220	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6
[1960] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 597	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 Ker 1 (FB)	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7
(1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 277	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7
(2001) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 247	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7
[2005] 5 ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 514	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7
[2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 903	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7
(2016) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 764	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7
(2018) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 578	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 7

[1999] 2 ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 16
[2011] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 674	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 21
[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 281	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 22
2019 (5) ਸਕੇਲ 97	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 24
[2008] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1111	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 26
[1973] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 918	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 28

XXXXXX

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 838

2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 5214 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 06.02.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਰਾਘੇਂਥ ਬਸੰਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਿਜ਼ ਮੈਥਿਊ, ਨਵਨੀਤ ਆਰ., ਰਾਘਵ ਮੇਹਰੋਤਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਝਾਅ, ਘਣਸ਼ਿਆਮ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਮਨੋਜ ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੋਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਾਤੀ ਸਿਨਹਾ, ਭੀਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਨੋਜ ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ।

ਆਰ. ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ(Leave granted)

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 5214 ਵਿੱਚ 06.02.2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਪਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ।

3. ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਵਿਆਹ ਜ਼ੈਲਮ ਨਾਲ 28-05-2006 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਯਾਨੀ ਮਈ 2017 ਵਿੱਚ, ਜ਼ੇਲਮ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। 14-08-2017 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ.1 ਅਤੇ ਜ਼ੇਲਮ ਨੂੰ ਸ਼ਿਖਾ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਜੇਲਮ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੱਚੀ ਸ਼ਿਖਾ ਨਵੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, 29-11-2017 ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਤਪਦਿਕ ਮੈਨਿਨਜਾਈਟਿਸ ਅਤੇ ਪਲਮੋਨਰੀ ਟੀਬੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌੜ - ਜੇਲਮ ਦੀਆਂ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 4- ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਗੌੜ, ਜੋ ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ, ਜ਼ੇਲਮ ਨੂੰ ਸ਼ਿਖਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਮਾਹਿਮ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ

ਵਿੱਚ, ਜੂਨ 2018 ਵਿੱਚ, ਜ਼ੇਲਮ ਨੂੰ ਸ਼ਿਖਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3- ਸਮੀਰ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਘਰ, ਜੋ ਜ਼ੈਲਮ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਜੁਲਾਈ 2018 ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਘਰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 17-10-2018 ਨੂੰ, ਜ਼ੇਲਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚਾ ਸ਼ਿਖਾ 17-11-2018 ਤੱਕ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 17-11-2018 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਦੱਤਾ ਵਾੜੀ ਥਾਣੇ, ਪੁਣੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀ ਸ਼ਿਖਾ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਪਿਤਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਪਰੋ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

XXXXXX

4. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਪਿਤਾ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਪਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਹੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਉਦੋਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਪਿਤਾ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

XXXXXX

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀ ਸ਼ਿਖਾ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਿਤਾ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

(i) ਵੀਨਾ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕਪੂਰ (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 92;

(ii) ਸਰਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸ਼ਰਮਾ (2000) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 14;

(iii) ਜੀ. ਈਵਾ ਮੈਰੀ ਏਲੇਜ਼ਾਬਾਥ ਬਨਾਮ ਜੈਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2005 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Mad. 472: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2005 Mad. 452;

(iv) ਐਲ. ਚੰਦਰਨ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੈਂਕਟ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਏ.ਪੀ. 80: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਏ.ਪੀ. 1;

(v) ਰਵੀ ਕਾਂਤ ਕੇਸ਼ਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 1992 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ All 548: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1993 All 230;

(vi) ਸੂਰੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਅਬਦੁਲ ਖਾਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ 2017 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Kar. 4935;

(vii) ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2013 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ 23045: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2013 Cal. 213;

(viii) ਆਰ. ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਏ. ਕਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਨੂ ਟੀ.ਐਨ. / 8529 / 2006;

(ix) ਅਤਹਰ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਸਈਦ ਸਿਰਾਜ ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 654;

(x) ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਭਿਜੀਤ ਕੁੰਡੂ (2008) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 413;

(xi) ਕੀਰਤੀ ਕੁਮਾਰ ਮਾਹੇਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਕਰੁਣਾ ਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 573;

(xii) ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 42;

(xiii) ਬੇਬੀ ਸਰੋਜਮ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਵਿਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨਾਇਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1992 Ker. 277;

(xiv) ਅਭਿਮਨਿਊ ਪੋਰੀਆ ਬਨਾਮ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੇਲ 6661: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2018 ਡੇਲ 127,

(xv) ਏ.ਵੀ. ਵੈਂਕਟ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਈਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਏ. ਸੱਤਿਆਕੁਮਾਰ 1978 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Kar. 241: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1978 Kar. 220

XXXXXX

ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌੜ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਵਾਰੀ [ਆਰ. ਭਾਨੁਮਤੀ, ਜੇ.] 345

7. ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਸਰਵਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਜ਼ੈਲਮ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਾ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਸਹੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ: -

(i) ਗੋਹਰ ਬੇਗਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗੀ @ ਨਜ਼ਮਾ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 93;

(ii) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੰਜੂ ਮਾਲਿਨੀ ਸ਼ੇਸ਼ਾਚਲਮ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ. ਸ਼ੇਸ਼ਾਚਲਮ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਥਿਰੂਗਨਾਨਮ ਪੁੱਤਰ ਥਿਰੂਗਨਾਨਮ ਅਤੇ ਹੋਰ 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Kar. 621;

(iii) ਅਮੋਲ ਰਮੇਸ਼ ਪਵਾਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2014 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Bom. 280;

(iv) ਮਾਰਗਰੇਟ ਮਾਰੀਆ ਪਲਪਰਮਪਿਲ ਨੀ ਫੇਲਡਮੈਨ ਬਨਾਮ ਡਾਕਟਰ ਚਾਕੋ ਪਲਪਰਮਪਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 Ker. 1 (ਐਫ.ਬੀ.);

(v) ਥਿਰੂਮਲਾਈ ਕੁਮਾਰਨ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾਦਰਾ ਅਤੇ ਨਗਰ ਹਵੇਲੀ 2003 (2) Mh.L.J.;

(vi) ਕੈਪਟਨ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਸੋਮਲ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸੋਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 277;

(vii) ਸਈਦ ਸਲੀਮੁਦੀਨ ਬਨਾਮ ਡਾਕਟਰ ਰੁਖਸਾਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 247;

(viii) ਨਿਰਮਲ ਜੀਤ ਕੌਰ (2) ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 364;

(ix) ਸੂਰਿਆ ਵਡਨਨ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 450;

(x) ਰੁਚਿਕਾ ਅੱਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 764;

(xi) ਕਨਿਕਾ ਗੋਇਲ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 578

XXXXXX

8. ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ

9. ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10. ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ (ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਅਣਵੰਡੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਨਾਬਾਲਗ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਮੁੰਡੇ ਜਾਂ ਅਣਵਿਆਹੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਂ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 13 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਨਾਬਾਲਗ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 13 (2) ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

11. ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ: - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇ

ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਉਪਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਵੀਨਾ ਕਪੂਰ[1] ਅਤੇ ਸਰਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ [2] ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ 'ਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਗੈਰ-ਸਾਧਾਰਨ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

XXXXXX

12. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਗੋਹਰ ਬੇਗਮ [3] ਅਤੇ ਮੰਜੂ ਮਾਲਿਨੀ ਸ਼ੇਸ਼ਾਚਲਮ [4] 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1, ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਟਡੀ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਉਪਲਬਧ ਉਚਿਤ ਉਪਾਅ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ।

13. ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪਾਤਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਦੇਣ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

[1] ਡਾਕਟਰ ਵੀਨਾ ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕਪੂਰ (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 92

[2] ਸਰਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸ਼ਰਮਾ (2000) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 14

[3] ਗੋਹਰ ਬੇਗਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗੀ @ ਨਜ਼ਮਾ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 93

[4] ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੰਜੂ ਮਾਲਿਨੀ ਸ਼ੇਸ਼ਾਚਲਮ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ. ਸ਼ੇਸ਼ਾਚਲਮ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਥਿਰੂਗਨਾਨਮ ਪੁੱਤਰ ਥਿਵੁਗਨਾਨਮ ਅਤੇ ਹੋਰ 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Kar. 621

XXXXXX

14. ਗੋਹਰ ਬੇਗਮ [3] ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੋਹਰ ਬੇਗਮ-[3] ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲੜਕੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਗੋਹਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਗੋਹਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਕਨੀਜ਼ ਬੇਗਮ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੋਹਰ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਸਟਡੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਨੀਜ਼ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 491 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਗੋਹਰ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਧਾਰਾ 491 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਹਰ ਬੇਗਮ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"7. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅੰਜੁਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਧੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅੰਜੁਮ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 491 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-

ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਕੁਈਨ ਬਨਾਮ ਕਲਾਰਕ (1857) 7 ਈ.ਐਲ. ਅਤੇ ਬੀ.ਐਲ. 186: 119, ਈ.ਆਰ. 1217 ਲਾਰਡ ਕੈਂਪਬੈਲ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਪੰਨਾ 193 ਤੇ ਕਿਹਾ:

"ਪਰ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਧੀਨ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

XXXXXX

ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌੜ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਵਾਰੀ [ਆਰ. ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.] 349

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਸੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 491 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

8. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੀ ਅੰਜੁਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

.....

10. ਸਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਗਾਰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਬੇਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 491 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਧਾਰਾ 491 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। " (ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

15. ਵੀਨਾ ਕਪੂਰ [1] ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ ਜੋ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਸਟਡੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਕਿ ਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

16. ਰਾਜੀਵ ਭਾਟੀਆ [5] ਵਿੱਚ, ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਧੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਰਾਜੀਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਰਾਜੀਵ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀ

ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

[5] ਰਾਜੀਵ ਭਾਟੀਆ ਬਨਾਮ ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 525

XXXXXX

17. ਮੰਜੂ ਮਾਲਿਨੀ [4] ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਜੀਜਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਤਨਿਸ਼ਕਾ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"24. ਜਿਸ ਪਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਤਨਿਸ਼ਕਾ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 361 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਗਵਾ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਬੇਬੀ ਤਨਿਸ਼ਕਾ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਨ।

18. ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿੱਟ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਮ ਉਪਾਅ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਿੱਟ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ।

19. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਉਪਾਅ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ। ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵਾਰਡ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਹਨ ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ। ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਅਸਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

20. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਾਂ ਜ਼ੇਲਮ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਲਈ ਪਿਤਾ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚਾ 1 ½ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਿਤਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

21. ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ - ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਭਾਰਤ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ: - ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਬੱਚੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੋਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ

ਭਲਾਈ ਲਈ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੁਚੀ ਮਾਜੂ[6] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"58. ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੰਖੇਪ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਕੈਦੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਸਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਬਾਰੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ।

[6]ਰੁਚੀ ਮਾਜੂ ਬਨਾਮ ਸੰਜੀਵ ਮਾਜੂ (2011) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 479

XXXXXX

59. ਅਦਾਲਤ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਵੀ ਚੰਦਰਨ (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 174 ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪਾ ਅਗਰਵਾਲ (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 591 ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸਰਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇਸ (2000) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 14. ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਵਾਂਗ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਥਿਤ ਕੈਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਿਰਾਸਤ ਬਾਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਕੈਦੀ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

22. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਨਿਤਿਆ ਆਨੰਦ [7] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"46. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਥਿਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਜਾਜ਼ਤ ਯੋਗ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

[7] ਨਿਤਿਆ ਆਨੰਦ ਰਾਘਵਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ) (2017) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 454

XXXXXX

ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌੜ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਵਾਰੀ [ਆਰ. ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.] 353

23. ਸਰਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ [2] ਵਿੱਚ, ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਖ ਹੋਈ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਸਟਡੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਗਈ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਸਟਡੀ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

24. ਲਹਰੀ ਸਖਮੁਰੀ[8] ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਮਾਪੇ ਗੈਰ-ਵਸਨੀਕ (ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ.) ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਹੈ।

25. ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ: - ਅਦਾਲਤ ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ

ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਰਵਉੱਚ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਬਾਲ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

26. ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਆਰਾਮ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ 9 ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"49. ਗੋਵਰਧਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਗਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2002 ਰਾਜ 148 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ। 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

[8]ਲਹਾਰੀ ਸਖਮੂਰੀ ਬਨਾਮ ਸੋਭਾਂ ਕੋਡਾਲੀ 2019 (5) ਸਕੇਲ 97
[9] ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡ ਬਨਾਮ ਅਭਿਜੀਤ ਕੁੰਡ, (2008) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 413

XXXXXX

50. ਫਿਰ ਐਮ.ਕੇ. ਹਰੀ ਗੋਵਿੰਦਨ ਬਨਾਮ ਏ.ਆਰ. ਰਾਜਾਰਾਮ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2003 Mad. 315 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ "ਮਨੁੱਖੀ ਛੂਹ" ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਛੂਹ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਮੁੱਢਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

51. ਕਮਲਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1987 ਐਚ.ਪੀ. 34 ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"13. ... ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਆਰਾਮ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਬੌਧਿਕ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ, ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਮ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਖਰਕਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਾਪੇ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

52. ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੈ: ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ

ਉਸ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਛੂਹ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

XXXXXX

ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਹੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਆਰਾਮ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਸਰੀਰਕ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਚਾਰ ਹਨ. ਜੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਇੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਤਰਜੀਹ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

27. ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ [10] 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ:-

"32. ਮੈਕਗ੍ਰਾਥ ਵਿੱਚ, (1893) 1 Ch 143, ਲਿੰਡਲੇ, ਐਲ. ਜੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ: (ਚ. ਪੰ. 148)

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਮਲਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ ਸਰੀਰਕ ਆਰਾਮ ਨਾਲ। ਕਲਿਆਣ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। " (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

.....

50. ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਮੌਸਮੀ ਮੋਇਤਰਾ ਗੰਗੁਲੀ ਕੇਸ (2008) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 673 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਸਿਹਤ ਸਿੱਖਿਆ, ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰਕ ਆਰਾਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਜੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ।

[10] ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 42

XXXXXX

51. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਕਲਿਆਣ" ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਤੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

28. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ [11] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ: -

"7..... ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ: (i) ਪਿਤਾ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣਨਾ, ਅਤੇ (ii) ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ।

.....

"15. ... ਬੱਚੇ ਸਿਰਫ ਸੰਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ: ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਆਧੁਨਿਕ ਬਦਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਇੱਕ

ਆਮ ਸੰਤੁਲਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਹੋ ਸਕਣ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੀ ਪਹੁੰਚ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ।

29. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੀ. ਈਵਾ ਮੈਰੀ ਅਲੇਜ਼ਾਬਾਥ [12] 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੀ ਦੀ ਕਸਟਡੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਚਰਚ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਚਰਚ ਦੇ ਪਾਦਰੀ ਦੁਆਰਾ ਢਾਈ ਸਾਲ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਢਾਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

[11]ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ ਬਨਾਮ ਜੈਕਬ ਏ. ਚੱਕਰਮੱਕਲ, (1973) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 840

[12]G. ਈਵਾ ਮੈਰੀ ਏਲੇਜ਼ਾਬਾਥ ਬਨਾਮ ਜੈਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2005 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ Mad. 472

XXXXXX

30. ਕੀਰਤੀ ਕੁਮਾਰ ਮਾਹੇਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ [13] ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498-ਏ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਾਮੇ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।

31. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਪਿਤਾ ਇਕਲੌਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

32. ਬੱਚੀ ਸ਼ਿਖਾ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਮ੍ਰਿਤਕ ਜ਼ੈਲਮ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੇਂ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਮਾਹੀਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਜ਼ੇਲਮ ਦਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਭਰਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ, ਜ਼ੇਲਮ ਨੂੰ ਸਟੇਜ 3/4 ਛਾਤੀ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜ਼ੇਲਮ ਨੇ 14-08-2017 ਨੂੰ ਬੱਚੀ ਸ਼ਿਖਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। 29-11-2017 ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਝੜਪਾਂ ਨਾਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਤਪਦਿਕ ਮੈਨਿਨਜਾਈਟਿਸ ਅਤੇ ਪਲਮੋਨਰੀ ਟੀਬੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜ਼ੇਲਮ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਿਆ। 29-11-2017 ਤੋਂ ਜੂਨ 2018 ਤੱਕ, ਜ਼ੇਲਮ ਅਤੇ ਸ਼ਿਖਾ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਜ਼ੇਲਮ ਦੀ ਮਾਸਕਟੋਮੀ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ।

ਜ਼ੇਲਮ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੈਂਸਰ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਿਖਾ ਨਾਲ ਪੁਣੇ ਵਿਖੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਘਰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੇਲਮ ਦੀ 17-10-2018 ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪੁਣੇ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੀ ਸ਼ਿਖਾ ਅਟੱਲ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਸਿਰਫ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪਿਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ।

[13] ਕੀਰਤੀਕੁਮਾਰ ਮਾਹੇ ਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਕਰੁਣਾ ਸ਼ੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 573

XXXXXX

33. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ 11 ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ, ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਆਰਾਮ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਆਦਿ

ਵਰਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਬੱਚੀ ਸ਼ਿਖਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਚੌਦਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਮਵਰ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਸਥਿਰ ਹੈ।

34. ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਔਰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

XXXXXX

35. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਕਸਟਡੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ 1 ½ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ

ਲਈ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਸਟਡੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਭਾਵ 1 ½ ਸਾਲ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸਬੰਧ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਸੌਂਪ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

36. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੱਚਾ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਲਈ ਭਾਵ ਸਵੇਰੇ 08.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 06.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਘਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬੱਚੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਆਰਾਮ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 04.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਗੇ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਹਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 05.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 05.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-

ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸੋਧ ਲਈ, ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

37. 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 5214 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 06.02.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ 10.05.2019 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣਗੇ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi